

Groningse Lokale Energietransitie

Lynette Germes & Carina Wiekens

Lectoraat Communication, Behaviour & the Sustainable Society

EnTranCe: Centre of Expertise Energy

Hanzehogeschool Groningen

Welke rol hebben Lokale Energie Initiatieven uit de provincie Groningen in de energietransitie?

Inhoud

- Sociaal Netwerk Analyse
- Motieven om een initiatief te starten
- Doelstellingen
- Succesvolle momenten
- Moeilijke momenten
- Doorontwikkeling
- Uitdagingen voor de toekomst
- Tijdlijn
- Betrokkenheid bewoners
- Regionale energiestrategie
- Discussiepunten

Groningse Lokale Energie Initiatieven (LEI)

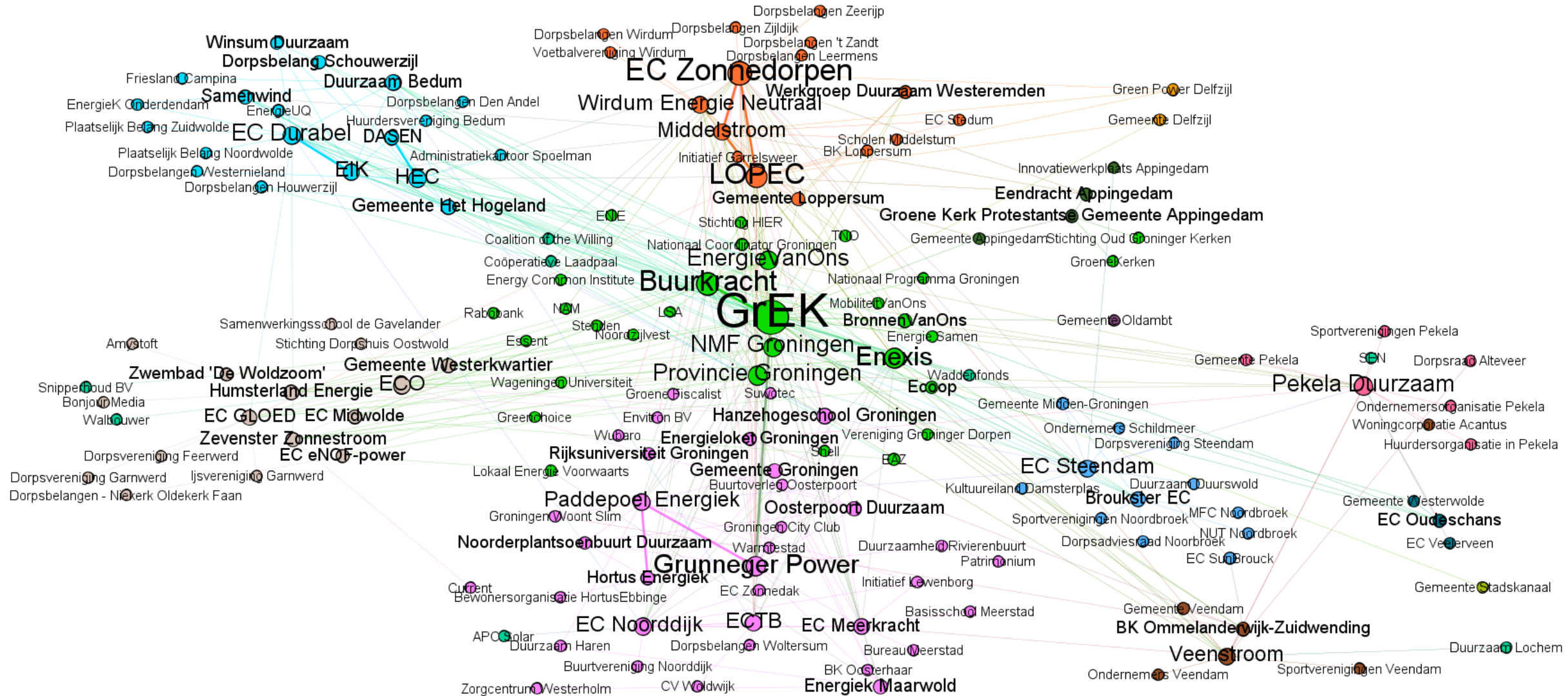
- Er zijn op dit moment ongeveer **71 lokale energie initiatieven** in de provincie Groningen.
- **40 initiatiefnemers** hebben meegedaan aan dit onderzoek, 2 interviews gehouden met de Groninger Energiekoepel en 1 interview met Buurkracht.
- Gemiddelde duur van het interview was: **87 minuten.**
- **Werkvormen:**
 - 26 energiecoöperaties
 - 8 werkgroepen
 - 4 verenigingen
 - 2 stichtingen

Groningse Lokale Energie Initiatieven

- Van de 40 initiatiefnemers waren er **38 mannen** en **2 vrouwen**.
 - Gemiddelde leeftijd van de geïnterviewde initiatiefnemers: **ongeveer 60 jaar**.
- Gemiddeld bestaat de **werkgroep uit 5 mensen**.
 - Van 113 leden was het geslacht bekend: 96 mannen – 17 vrouwen
- Gemiddelde leeftijd van de werkgroepleden: **ongeveer 53 jaar**. Bijna alle werkgroepleden vallen binnen de leeftijdsgroep van 40 jaar – 80 jaar.
- Initiatieven zijn ontstaan tussen 1996 en 2019, waarvan het merendeel tussen 2014 en 2019 is gestart.
- Initiatiefnemers besteden gemiddeld ongeveer **27 uur per maand** aan het initiatief (1 uur t/m 160 uur).

Hoe ziet het sociale netwerk eruit van de lokale energie initiatieven in Groningen?

Sociaal Netwerk Analyse – Het hele netwerk

Sociaal Netwerk Analyse – Het hele netwerk

- De vorige analyse laat het hele sociale netwerk zien van de lokale energie initiatieven en de partijen/organisaties waar ze contact mee hebben.
- De partijen zijn geclusterd per gemeente.
- Hoe groter de naam, hoe meer contact er is gelegd met deze partij.
 - Er wordt dus door de lokale energie initiatieven het meeste contact gelegd met de Groninger Energiekoepel

Sociaal Netwerk Analyse – Het hele netwerk

Veel spelers in het energieveld

- Een aantal initiatieven geeft aan dat er op dit moment te veel spelers zijn in het energieveld. Hierdoor raken ze het overzicht kwijt; ze zien door de bomen het bos niet meer. De verschillende partijen doen hun eigen ding en hebben hun eigen belangen, maar deels overlappen de werkzaamheden en de doelstellingen. De initiatieven geven aan dat het lastig is om hier een goed overzicht van te krijgen. Aanvullend hierop geeft een aantal initiatieven aan dat er veel bijeenkomsten worden georganiseerd door de verschillende partijen. Het bezoeken van deze bijeenkomsten kost veel tijd.

Dubbele rol in het netwerk

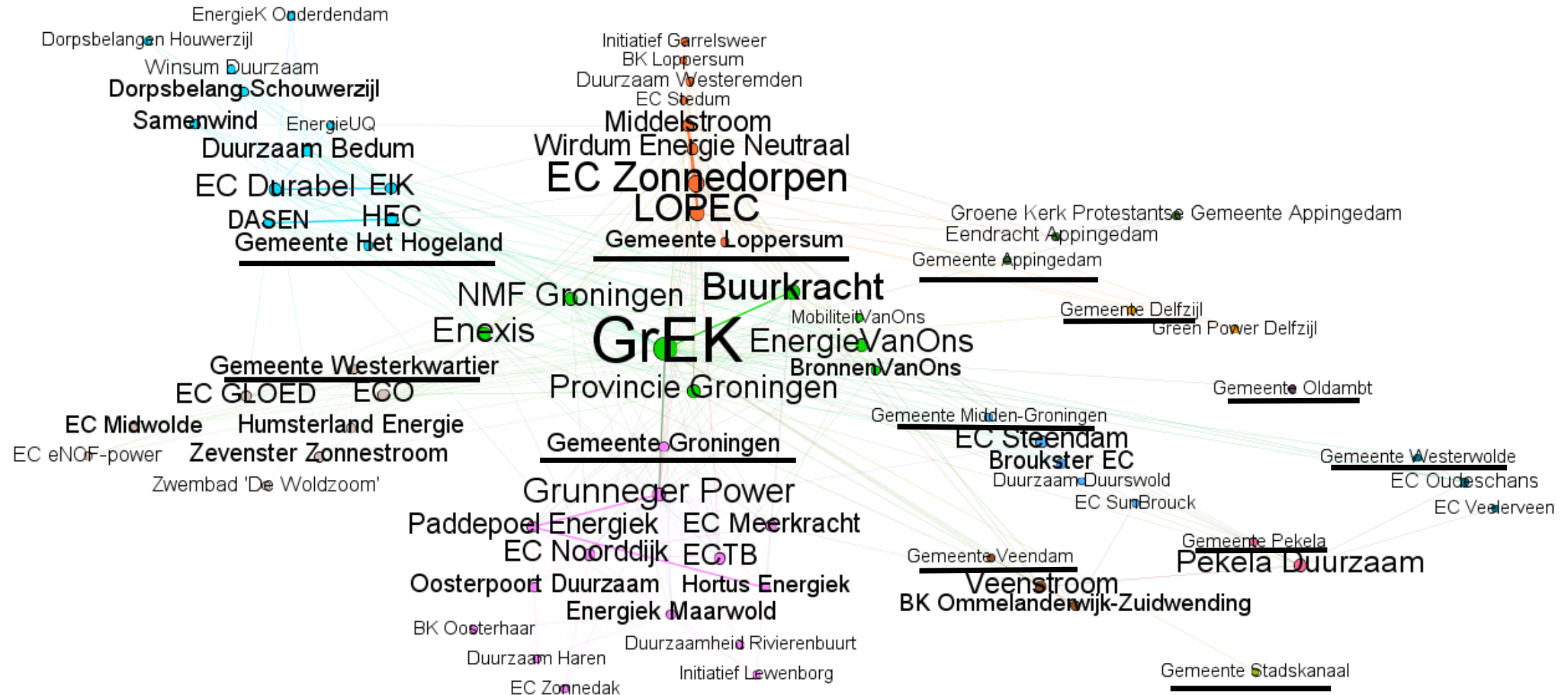
- Een aantal initiatiefnemers heeft een dubbele rol in het netwerk, ze zijn bij meerdere initiatieven/partijen uit het netwerk betrokken. De lijntjes van de meeste initiatieven zijn daarom kort naar partijen/organisaties die kunnen helpen het initiatief te bevorderen.

Sociaal Netwerk Analyse – Het hele netwerk

Samenwerkingsverbanden

- In het sociaal netwerk zit een aantal **samenwerkingsverbanden**. Hierdoor vonden initiatieven het soms lastig om aan te geven met welke organisatie ze contact hebben: hebben ze contact met de NMF Groningen of met Bronnen VanOns?

Sociaal Netwerk Analyse – Initiatieven per gemeente

Sociaal Netwerk Analyse – initiatieven per gemeente

- De vorige analyse laat de initiatieven per gemeente zien. Dit zijn de initiatieven die hebben meegedaan aan het onderzoek of worden benoemd door de lokale initiatieven.
- Het aantal initiatieven per gemeente verschilt erg tussen de gemeenten in de provincie Groningen.
- De meeste initiatieven zijn opgericht in de gemeenten: Groningen, Het Hogeland, Westerkwartier en Loppersum.
- In de overige gemeenten zijn er weinig of geen lokale initiatieven. Opmerkelijk is dat we geen initiatieven in de gemeente Stadskanaal en Oldambt hebben gevonden. In de gemeente Pekela en de gemeente Delfzijl is er maar één initiatief gevonden door ons.

Sociaal Netwerk Analyse

Sociaal Netwerk Analyse: contact met ...

LEI hebben het meeste contact met de volgende partijen:

1. Groninger Energiekoepel
2. Gemeente
3. Buurkracht
4. Provincie
5. NMF Groningen
6. Energie VanOns
7. Enexis
8. **Andere lokale initiatieven:** Zonnedorpen, LOPEC en Grunneger Power
9. Dorpsbelangen/dorpsvereniging

Hoe verloopt het contact met de verschillende organisaties?

Organisaties: Groninger Energiekoepel, Gemeente, Provincie Groningen, Buurkracht, Natuur- en Milieufederatie Groningen en Enexis

Evaluatie contacten

- Wat gaat er goed in het contact of samenwerking met de organisatie?
- Wat gaat niet goed in het contact of samenwerking met de organisatie?
- Wat kan de organisatie doen om het initiatief te bevorderen? Wat verwachten lokale energie initiatieven van de organisatie?

Groninger Energiekoepel (GrEK)

- Het merendeel van de initiatieven heeft contact met de GrEK, vooral de meeste coöperaties hebben contact met de GrEK.

Reden van (geen) contact

- De meeste energiecoöperaties zijn lid van de GrEK en krijgen ondersteuning van de GrEK.
- Redenen om geen contact te zoeken heeft te maken met het feit dat de GrEK geen ondersteuning (meer) kan bieden: of het initiatief is nog te beginnend (buurtinitiatief die nog maar één besparingsactie heeft gedaan) of het initiatief is al verder gevorderd.

Groninger Energiekoepel (GrEK)

Wat gaat goed in het contact of in de samenwerking met de GrEK?

Ondersteuning

- De ondersteuning van de GrEK wordt gezien als een succesfactor, met name in de beginfase (bijvoorbeeld de stap naar een coöperatie en/of het starten van een eerste opwekproject) is de GrEK heel waardevol. Een aantal initiatieven geeft aan dat het project niet was gelukt zonder de GrEK.
- De mensen van de GrEK hebben veel kennis. Kennis over verschillende onderwerpen: het starten van een EC, businesscase, etc.

Contact

- Er wordt door de GrEK snel gereageerd. Ook ontvangen de initiatieven snel antwoord op een vraag.
- Iemand van de GrEK is gekoppeld aan het initiatief. Dit heeft als voordeel dat de persoon in kwestie weet wat er speelt en dit draagt bij aan de continuïteit.
- Er zijn korte lijntjes met de GrEK.

Groninger Energiekoepel (GrEK)

Wat gaat goed in het contact of in de samenwerking met de GrEK?

Kennisuitwisseling

- De GrEK beschikt over een helikopterview. Ze weten van de verschillende coöperaties wat er speelt. Ze zorgen voor de kennisuitwisseling. Er bestaat een wisselwerking in het delen van informatie tussen de GrEK en LEI. De GrEK deelt informatie met de LEI, de LEI delen informatie met de GrEK en die informatie wordt weer verder verspreid onder de andere LEI.
- Ze organiseren veel evenementen.

Groninger Energiekoepel (GrEK)

Wat gaat *niet goed* in het contact of in de samenwerking met de GrEK?

Ondersteuning

- Initiatieven die al verder zijn in de ontwikkeling hebben minder baat bij de ondersteuning van de GrEK.

Groninger Energiekoepel (GrEK)

Wat gaat niet goed in het contact of in de samenwerking met de GrEK?

Rol van de GrEK

- De GrEK zou meer kunnen doen, maar het is een kleine club mensen. Ze hebben het ontzettend druk.
- Ze moeten zich meer bezig houden met belangenbehartiging bijv. richting de politiek en netbeheerder.
- Een initiatief is er achter gekomen dat ze veel tijd besteden aan de GrEK. Er is veel te doen in het energieveld. Als ze iets organiseren moet iemand van het initiatief er naar toe.

Groninger Energiekoepel (GrEK)

Wat kan de GrEK doen om het initiatief te bevorderen?

Doorgaan met de ondersteuning

- Zo doorgaan, ze hebben een belangrijke rol bij de initiatieven.

Professionaliseren

- De initiatieven zouden graag willen dat de GrEK professioneler wordt. Voor grootschalige opwekprojecten hebben de energiecoöperaties te weinig capaciteit en tijd. Het is wenselijk als de GrEK mensen in dienst zou hebben voor de uitvoering van de projecten. Het is op dit moment nog te veel vrijwillig. Het zou mooi zijn als er geld werd verdiend, zodat er mensen ingeschakeld/betaald kunnen worden. Ze zouden de energiecoöperaties werk uit handen kunnen nemen, als ze daar de middelen voor hadden. Ze moeten het doen met de middelen die ze hebben.

Groninger Energiekoepel (GrEK)

Wat kan de GrEK doen om het initiatief te bevorderen?

Informatie uitwisselen

- De GrEK zou een uitwisselingskoepel moeten zijn. Informatie wordt gedeeld met de verschillende initiatieven. Ze verzamelen alle informatie.

Belangen behartigen

- De GrEK moet meer de belangen behartigen van de energiecoöperaties. De GrEK moet een schakel zijn tussen de overheid en de energiecoöperaties.

Gemeente

Reden van contact

- Informatie krijgen over vergunningen, voor financiële ondersteuning en om de gemeente op de hoogte te houden van het project.

Contact en samenwerking met de gemeente

- Het contact is verschillend per initiatief en per gemeente.
- Het contact is afhankelijk van de betrokken ambtenaar bij het lokale initiatief. De initiatieven geven aan dat er veel verschillen zijn tussen de ambtenaren binnen een gemeente.

“Succesvolle plannen hangen uiteindelijk aan mensen, als je iemand hebt die het omarmt, dan gaat het lukken. Heb je die niet, dan lukt het niet.”

Gemeente

Wat gaat goed in het contact of de samenwerking met de gemeente?

Ondersteuning

- Goede ondersteuning van een (vaste) ambtenaar. De ambtenaar is op de hoogte en er worden wederzijds ideeën uitgewisseld (de ambtenaar denkt mee). De ambtenaar heeft een duurzaamheidsdrive.
- Als het idee door iemand van de gemeente wordt ondersteund, is de kans groter dat het project door gaat. Het succes van de samenwerking is afhankelijk van de juiste persoon binnen de gemeente.
- Het initiatief wordt gezien als een serieuze gesprekspartner.

Gemeente

Wat gaat goed in het contact of de samenwerking met de gemeente?

Contact

- Het contact verloopt goed: het is constructief, er worden nieuwe ideeën uitgewisseld, communicatie is open, communicatie is snel (ze zijn bereikbaar).
- Wanneer de lijntjes naar de gemeente kort zijn, maakt dat de samenwerking gemakkelijker. De gemeente is hierdoor sneller te bereiken.

Herindeling

- Vanwege de herindeling zijn er meer mensen werkzaam op het onderwerp duurzaamheid.

Gemeente

Wat gaat niet goed in het contact of de samenwerking met de gemeente?

Contact

- Het duurt lang voordat er een reactie komt van de gemeente.
- Het is zoeken naar de juiste persoon binnen de gemeente die verantwoordelijk is voor het onderwerp.
- Er is geen vast contactpersoon.
- Er zijn veel wisselingen van personen.

Gemeente

Wat gaat niet goed in het contact of de samenwerking met de gemeente?

Beleid

- Het beleid van de gemeente is belemmerend voor het initiatief: het is duidelijk welke dingen niet kunnen i.p.v. dat er gekeken wordt naar wat wel kan en er is onduidelijkheid over het beleid. Het blijft lang onduidelijk of een project door kan gaan of niet.
- Er hebben verschillende afdelingen binnen de gemeente te maken met het onderwerp energietransitie. Er is weinig contact tussen de afdelingen. Er wordt niet integraal gewerkt.
- Sommige gemeenten hebben weinig belangstelling voor of kennis van lokale initiatieven. De gemeente geeft prioriteiten aan andere initiatieven of schiet ideeën af.

Gemeente

Wat gaat niet goed in het contact of de samenwerking met de gemeente?

Herindeling

- De herindeling van de gemeenten heeft er voor gezorgd dat de afstand naar de gemeente groter is geworden en dat het nog rommeliger is binnen de gemeente.
- Over de aankomende herindeling maken de LEI zich zorgen: op dit moment staan de projecten stil, omdat het afwachten is op het nieuwe beleid en de herindeling. Waar het huidige beleid bevorderend is, is de nieuwe energievisie belemmerend (wat kan allemaal niet?).

Gemeente

Wat kan de gemeente doen om het initiatief te bevorderen?

Ondersteuning

- De gemeente zou kunnen meedenken en meekijken naar oplossingen voor problemen waar LEI tegenaan lopen. Het zou helpen wanneer ze kijkt naar de mogelijkheden in plaats van de belemmeringen.
- De gemeente zou een financiële bijdrage kunnen leveren (bijv. procesgeld) en het proces kunnen faciliteren met bijvoorbeeld mankracht.
- Sommige initiatieven geven aan dat ze niet weten wat de gemeente nog zou kunnen doen.

Gemeente

Wat kan de gemeente doen om het initiatief te bevorderen?

Rol van lokale initiatieven

- De lokale initiatieven willen graag samen met de gemeente de doelen van de gemeente behalen.
- Een visie zou voor meer duidelijkheid zorgen en dan vooral de rol van LEI binnen deze visie. Daarnaast wordt openheid over de visie en gemaakte afspraken genoemd.
- De gemeenten moeten zich meer verdiepen in de lokale energie beweging.

Provincie

- De meeste initiatieven hebben geen contact gehad met de provincie.
- Wanneer er wel contact was met de provincie, ging dat over de startsubsidie voor lokale energie initiatieven. Daarnaast heeft de provincie Groningen een aantal initiatieven ondersteunt in hun zoektocht naar energieneutraliteit.
- Na het aanvragen van de startsubsidie is er geen contact meer met de provincie.
- Een reden om de provincie niet te betrekken, is dat de lokale energie initiatieven vinden dat het ondersteunen van een lokaal initiatief niet een taak is van de provincie.

Provincie

Wat gaat goed in het contact of in de samenwerking met de provincie?

- Het contact met de ambtenaar die betrokken is bij de ondersteuning van lokale energie initiatieven, wordt positief beoordeeld. De ambtenaar heeft veel kennis en draagt ideeën aan. Initiatieven geven aan dat ze het fijn vinden dat de provincie meekijkt en ondersteunt.
- Contact met de provincie is goed; het is constructief en de provincie heeft goede bedoelingen.
- Procedure van de subsidie aanvraag was helder.

Provincie

Wat gaat niet goed in het contact of in de samenwerking met de provincie?

- Bij de provincie worden de verschillende afdelingen en de afstemming tussen de afdelingen als een belemmering gezien. De provincie is gebonden aan regels; soms mag een project van een afdeling doorgaan, maar wordt het niet toegestaan door een andere afdeling. Dit wordt soms pas later duidelijk.

Provincie

Wat kan de provincie doen om het initiatief te bevorderen?

Lokaal eigenaarschap

- De provincie kan ondersteunen in het 50% lokaal eigenaarschap. Ten eerste is er een behoefte aan een risicodragend ontwikkelkapitaal. In een voorfase van een project heeft het initiatief geld nodig, waarbij er een risico is dat het project alsnog niet door kan gaan. Daarnaast zouden de initiatieven graag de eerste partij willen zijn die worden benaderd voor 50% lokale eigenaarschap. De provincie zou de gemeente in haar beleid kunnen aansturen hierop.

Provincie

Wat kan de provincie doen om het initiatief te bevorderen?

Beleid

- Regelgeving aanpassen zodat de energietransitie kan worden uitgevoerd zoals ze dat willen. Speelruimte bieden in de mogelijkheden wat kan (bijv. locaties windmolens).
- De lokale initiatieven worden graag betrokken bij het beleid. Ze willen graag op de hoogte worden gebracht van de RES en de rol van lokale initiatieven. Ook zien ze graag een rol voor LEI terug in het beleid.
- De termijnen van 4 jaar werkt niet voor een LEI, er moet gekeken worden naar de langere termijn.

Provincie

Wat kan de provincie doen om het initiatief te bevorderen?

Beleid

- Een aantal initiatieven heeft geen idee wat de provincie nog meer zou kunnen doen, omdat de gemeente dichterbij het initiatief staat. Een initiatief geeft aan dat het goed is, zoals het nu is.
- Meer financiële middelen geven aan de GrEK om ze te ondersteunen. Om als lokale beweging een kans te hebben, heb je een professionele organisatie nodig.
- De provincie moet profiteren van het opwekken van hernieuwbare energie.

Buurkracht

- Een aantal initiatiefnemers heeft contact met Buurkracht.
- Hiervan geeft een aantal initiatiefnemers aan dat het contact gestopt is en dat er alleen in de beginfase contact is geweest.
- De veranderingen binnen Buurkracht is een reden voor initiatiefnemers om te stoppen met de samenwerking met Buurkracht. Soms gaat de samenwerking verder in de vorm van de GrEK.
- De reden om contact met Buurkracht te hebben is voor de besparingsdoelen van het initiatief of vanwege de samenwerking met de GrEK.
- Een reden om niet samen te werken met Buurkracht is dat het initiatief te weinig mankracht heeft om een Buurkrachtteam op te zetten.

Buurkracht

The logo for Buurkracht, featuring the word "buurkracht." in a bold, blue, sans-serif font. The word is lowercase, except for the first letter 'b' which is capitalized. A small registered trademark symbol (®) is visible at the end of the word.

Wat gaat goed in het contact of in de samenwerking met Buurkracht?

- Initiatieven konden gebruik maken van het materiaal van Buurkracht (PR materiaal, warmtecamera's, energiestekkers).
- Promotie voor de bijeenkomsten was goed.
- Buurkracht heeft veel betekent voor de buurt.

Wat gaat niet goed in het contact of in de samenwerking met Buurkracht?

Nieuwe opzet

- Een aantal initiatieven geeft aan geen contact meer te hebben met Buurkracht vanwege de nieuwe opzet.
- De ondersteuning was eerst gratis en nu moet voor de ondersteuning betaald worden. Initiatieven geven aan dit niet te kunnen betalen.
- Een aantal initiatieven geeft aan dat de ondersteuning nu bij GrEK wordt gezocht.
- Het is jammer dat de prioriteit niet meer op energie ligt, maar op sociale cohesie. Deze overgang kwam onverwachts.
- Initiatief had het gevoel de doelstellingen van Buurkracht te realiseren in plaats van hun eigen initiatief.

Buurkracht

buurkracht.

Wat gaat niet goed in het contact of in de samenwerking met Buurkracht?

Deelname van bewoners

- Buurkrachtteam is niet meer actief, vanwege te weinig animo uit de buurt en er waren te weinig mensen die in het bestuur wilden. Een ander initiatief geeft ook aan dat er te weinig animo was en dat ze daardoor weinig effectief waren.
- Initiatief heeft geen tijd om met Buurkracht samen te werken.

Versterkingsopgave

- Vanwege de vertraging bij de versterkingsopgave komt de koppelkans van verduurzamen en versterken niet van de grond. Mensen willen daarom niet investeren in duurzame maatregelen.

Wat kan Buurkracht doen om het initiatief te bevorderen?

Contact

- Initiatieven hebben nu contact met GrEK in plaats van Buurkracht.
- “We hebben geen behoefte aan contact, omdat het nu geld kost en dat hebben we niet.”
- “Als een bewoner het initiatief wil leiden, dan zoeken we weer contact”
- Het contact komt wellicht weer als de versterkingsopgave op gang gaat komen.

Niets veranderen

- Wat ze normaal doen: ondersteuning bieden.
- Ze hoeven niets te veranderen, het is een goede partij.

Wat kan Buurkracht doen om het initiatief te bevorderen?

Rol van Buurkracht

- Het ontwikkelen van een lange termijn strategie. Initiatieven bestaan uit een kleine club mensen. Dat bloeit even en daarna houdt het ook weer op.
- Ze moeten meer maatwerk bieden en minder volgens een vast format werken.
- Ze kunnen ondersteunen bij de verduurzamingen van wijken. Ze hebben hier ervaring mee.
- Het is jammer dat de prioriteit niet meer bij energie ligt, maar bij sociale cohesie. Hierdoor was er overlap met een andere partij en dat zorgde voor overlap in de buurt.
- Ze kunnen ondersteunen in het activeren van een informeel netwerk.

Natuur- en Milieufederatie Groningen

- Een aantal initiatieven heeft contact gehad met de NMF vanwege de startsubsidie of heeft contact gehad met de NMF via Bronnen VanOns.
- Een aantal initiatieven is bekend met de NMF vanwege de evenementen die ze organiseren.
- Het contact met de NMF verloopt goed. Soms loopt het contact door elkaar heen (Bronnen VanOns en NMF).
- Een aantal initiatieven heeft geen zicht op wat de NMF zou kunnen betekenen voor het initiatief.

Enexis

- Een aantal initiatieven heeft te maken met Enexis voor de aansluiting van een windmolen of zonnepanelen.
- In sommige gevallen neemt een andere partij contact op met Enexis (bijv. EAZ of een andere EC).

Enexis

Wat gaat goed in het contact of in de samenwerking met Enexis?

- Het contact met de medewerker.
- De korte lijntjes met Enexis, hierdoor is er meer begrip ontstaan voor Enexis.

Enexis

Wat gaat niet goed in het contact of in de samenwerking met Enexis?

Netwerkkapaciteit

- Er is een probleem met de netwerkkapaciteit; er is geen ruimte meer op het net.
- Er zijn lange wachttijden voor het aansluiten van het project.

Contact

- Het contact is moeizaam en het duurt lang voordat er een reactie is.
- Het is lastig om de juiste persoon te pakken te krijgen.

Enexis

Wat kan Enexis doen om het initiatief te bevorderen?

Netwerkcapaciteit

- Het netwerk aanpassen, zodat er meer capaciteit komt.
- Duidelijkheid bieden over het feit of het net echt vol zit of niet.

Samenwerking lokale initiatieven

- Een werknemer of werknemers inzetten die zich focussen op lokale initiatieven.

Contact met andere lokale initiatieven

De meeste lokale initiatieven hebben contact met andere initiatieven

- Op bijeenkomsten van de GrEK komen de lokale initiatieven elkaar tegen.
- Initiatieven zoeken initiatieven op die met vergelijkbare projecten aan de slag zijn (geweest).
- Er worden veel ervaringen gedeeld tussen de initiatieven. Deze informatie kan over allerlei fases gaan binnen een traject.

Contact met andere lokale initiatieven

Lokale initiatieven hebben het meeste contact met de initiatieven uit de eigen gemeente

- In de gemeente Het Hogeland hebben de initiatieven een gezamenlijk Lombok overleg. Het doel van dit overleg is om elkaar op de hoogte te houden van waar de initiatieven allemaal mee bezig zijn en waar ze tegenaanlopen. Gezamenlijk kijken ze welke punten ze de gemeente willen voorleggen en geven ze input voor de RES. Verschillende partijen sluiten aan bij dit overleg om informatie te geven, bijv. een kennisinstelling.

Er wordt ook contact gelegd met lokale initiatieven uit directe omliggende gemeenten

- Bijvoorbeeld in het kader van de postcoderoosregeling.

Welke motieven hebben initiatiefnemers om het
initiatief te starten?

Motieven om te starten

Duurzaamheid

- De belangrijkste reden om een lokaal initiatief te starten heeft te maken met duurzaamheid. De aarde beter achterlaten dan je hem hebt ontvangen. Initiatiefnemers hadden al affiniteit met het onderwerp en wilden graag een bijdrage leveren aan de energietransitie om de wereld beter achter te laten.

Leefbaarheid van het dorp

- Initiatiefnemers willen door middel van het initiatief bijdragen aan de leefbaarheid van het dorp. Ze willen de sociale cohesie vergroten en willen het beste van het dorp maken.

Motieven om te starten

Aardbevingen vanwege de gaswinning

- Initiatiefnemers hebben de wens om van het aardgas af te gaan, vanwege de aardbevingsproblematiek waar ze mee te maken hebben. Initiatieven zien een koppelkans tussen het versterken van de woningen en het verduurzamen van de woningen.

Zelf energie opwekken in de omgeving

- Initiatiefnemers willen graag energie opwekken in de omgeving, waarbij het van belang is dat de omgeving hiervan ook profiteert.
- Bij een aantal woningen is het niet mogelijk om zonnepanelen op de eigen woning te plaatsen, daarom willen ze graag ergens anders zonnepanelen laten plaatsen.
- Initiatiefnemers vinden dat het dorp/de wijk zelf initiatief moet nemen in de energietransitie. Ze vinden het belangrijk dat het van de bewoners zelf is of vinden dat er weinig gebeurt in de omgeving op het gebied van de energietransitie.

Motieven om te starten

Belangrijk onderwerp uit een enquête

- In een aantal gevallen zijn initiatieven gestart, omdat duurzaamheid en energietransitie uit een enquête naar voren kwamen als belangrijke onderwerpen waar de dorpsgenoten mee aan de slag wilden gaan.

Welke doelen hebben de lokale energie
initiatieven?

Doelstellingen

De 5 meest genoemde doelstellingen

1. (Een bijdrage leveren aan) Energieneutraal worden als wijk/dorp.
2. Duurzaam opwekken van energie.
3. Opbrengst van het opwekken van de energie in de regio houden.
4. Energie besparen.
5. Van het aardgas af.

Hoe ver zijn de initiatieven in het behalen van
de doelstellingen?

Doelstelling aantal leden – 2 cases

Casus 1

- **Doelstelling:** Een energiecoöperatie zijn met 1000 leden.
- **Resultaat** vanaf 2018 tot heden: 70 leden.

Casus 2

- **Doelstelling:** Een energiecoöperatie zijn met tussen de 120 en 150 leden.
- **Resultaat** vanaf 2015 tot heden: 29 leden.

Doelstelling aantal zonnepanelen - casus

Casus 1

- **Doelstelling:** 6000 zonnepanelen plaatsen om het huidige energiegebruik te dekken.
- **Resultaat** vanaf 2017 tot heden: 876 zonnepanelen geplaatst.

Casus GP – Opwekken duurzame energie

Aantal huishoudens Groningen: 137.459

Project	Zonnepanelen	KwH	Aantal huishoudens
Zonnepark Vierverlaten	7777	2.000.000	600
Alfa Postcoderoos	570	150.000	50
Zonnedok Lewenborg	26	?	(2?)

Aandachtspunt:

- Dit is een voorbeeld van een succesvol initiatief.
- GP heeft ongeveer 1400 leden, dat is 1% van het totaal aantal huishoudens.
- GP wekt op dit moment ongeveer 2.150.000 KwH op.

Casus LOPEC – Opwekken duurzame energie

Aantal huishoudens Loppersum: 1.232

Project		KwH	Aantal huishoudens
WIND 1	1 windmolen	~28.500 (0,103 TJ)	
ZON 1	200 zonnepanelen	~48.600 (0,175 TJ)	24 deelnemers

Aandachtspunt:

- Dit is een voorbeeld van een succesvol initiatief.
- LOPEC heeft ongeveer 150 leden, dat is 12% van het totaal aantal huishoudens.
- LOPEC wekt op dit moment ongeveer 77.100 KwH op.

Casus Zonnedorpen – Opwekken duurzame energie

Aantal huishoudens postcoderoos 't Zandt: 1025

Project	Zonnepanelen	KwH	Aantal huishoudens
Zonnepark	1.528	353.000 kWh	80

Aandachtspunt:

- Er wordt veel contact gezocht met EC Zonnedorpen door andere partijen.
- Zonnedorpen heeft ongeveer 87 leden, dat is 8,5% van het totaal aantal huishoudens.
- Zonnedorpen wekt op dit moment ongeveer 353.000 KwH uur op.

Wat waren succesvolle momenten voor het initiatief?
Welke factoren dragen bij aan het succes van het initiatief?

Succesfactoren

Realiseren van projecten

Voor de meeste initiatieven was het een succes dat een hernieuwbare energie opwek project is gerealiseerd. Er worden verschillende redenen aangegeven waarom dit een succes was:

- Het initiatief kan laten zien aan de bewoners dat ze een project kunnen realiseren.
- Het initiatief laat hiermee zien dat ze bezig zijn met de energietransitie.
- Het initiatief wil hiermee een voorbeeld zijn.

Succesfactoren

Redenen voor het succes

- Door de actieve groep die betrokken was bij het project en het doorzettingsvermogen van deze groep.
- Door de ondersteuning van de GrEK is het project gelukt.
- Door het vinden van een geschikte locatie.

Succesfactoren

Deelname van bewoners

- Het wordt als een succes gezien wanneer de deelname aan acties of opkomst bij bijeenkomsten groot is.
- Bij één initiatief hebben deelnemers geen investering hoeven doen in het project.
- Uit enkele enquêtes onder bewoners bleek dat er draagvlak was voor het project.
- Het initiatief is bekend bij de bewoners.
- Er is een groeiend besef van bewoners van de noodzaak van de energietransitie.

Succesfactoren

Ondersteuning

- Het verkrijgen van de startsubsidie van de provincie of een subsidie van de gemeente wordt als een succes gezien. De startsubsidie van de provincie geeft een morele verplichting om met het initiatief aan de slag te gaan.
- De ondersteuning van de GrEK draagt bij aan het succes van initiatieven.

Succesfactoren

Initiatief

- De samenwerking binnen het bestuur of de werkgroep wordt in sommige gevallen als een succes gezien. Mensen zijn enthousiast en stoppen veel tijd in het initiatief. Het wordt als iets positiefs gezien dat groepen doorgingen na tegenslagen.
- De oprichting van de EC wordt gezien als een succes.
- Veel inkomsten uit de wederverkoopvergoeding, dit levert een bijdrage aan de lokale economie en zorgt voor draagvlak bij de bewoners.

Samenwerkingen

- “We zijn een serieuze gesprekspartner van de lokale overheid.”
- De samenwerking met de lokale school.
- De samenwerking met een andere EC om de krachten te bundelen.

Wat waren moeilijke momenten voor het
initiatief?

Moeilijke momenten

Beleid overheden

- Het meest genoemd is het beleid van de provincie of gemeente of het ontbreken van beleid.
- Een aantal initiatiefnemers stopt veel tijd in het project, maar na een jaar werd duidelijk dat het project niet kan plaatsvinden vanwege het beleid. Dit betekent voor het initiatief dat ze veel tijd en energie hebben gestopt in het initiatief, maar zonder resultaat omdat het project niet door kan gaan. In sommige gevallen stopt het initiatief.
- In een gemeente blijven de projecten liggen, vanwege de aankomende herindeling van de gemeenten.

Moeilijke momenten

Deelname van bewoners

- De deelname van bewoners valt erg tegen.
- Het is een teleurstelling, omdat er veel tijd en energie wordt geïnvesteerd, maar zonder resultaat. Er wordt daarom soms overwogen om te stoppen met het initiatief.
- Een onderdeel wat lastig is, is het werven van deelnemers. Het is lastig om te werven vanwege de beperkte tijd die de initiatiefnemers hebben.

Moeilijke momenten

Bestuur van de werkgroep

- Het is lastig om werkgroepleden lang in het bestuur te houden. Er zit een natuurlijk verloop in het bestuur (mensen gaan verhuizen of vanwege de leeftijd stoppen ze).
- De initiatieven hebben te weinig mankracht in het bestuur en kunnen daarmee ook minder tijd investeren in het initiatief. Dit heeft als gevolg dat er dingen blijven liggen en niet alles opgepakt kan worden (bijv. het werven van deelnemers of het contact leggen met andere initiatieven).

Moeilijke momenten

Netwerkcapaciteit

- De initiatiefnemers lopen tegen het feit aan dat er beperkte/geen ruimte is op het net om aangesloten te worden. Dit heeft verschillende gevolgen.
 - Ten eerste kost het aanleggen van een nieuwe kabel door Enexis veel tijd.
 - Ten tweede worden in sommige gevallen minder zonnepanelen gelegd dan eerst de bedoeling was. En in sommige gevallen gaat het project niet door en is er veel tijd geïnvesteerd zonder resultaat.
 - Eén initiatief werd geadviseerd om met een grotere EC samen te gaan werken, dit initiatief gaf aan dat dit niet wenselijk is omdat grote projecten niet aangesloten konden worden.

Moeilijke momenten

Het vinden van een geschikte locatie

- Het zoeken van een geschikte locatie voor het opwekken van hernieuwbare energie (vooral zon) is in sommige gevallen lastig. De initiatieven lopen hierbij tegen verschillende dingen aan:
 - Het vinden van een geschikte locatie kost veel tijd.
 - Het dak blijkt niet geschikt te zijn qua constructie. Hierdoor gaat het project niet door of worden er minder zonnepanelen gelegd of de panelen moet op het veld worden gelegd.
 - Sommige locaties haken na een tijdje toch af. Hierdoor gaat het project niet door en is er veel tijd geïnvesteerd.

Businesscase valt anders uit

- In een aantal gevallen blijkt een business anders uit te vallen, waardoor het project niet meer exploitabel is. Dit heeft te maken met de verhoogde prijs van windmolens en het verlagen van de energiebelasting.

Moeilijke momenten

Vertraging van de versterkingsopgave

- Vanwege de vertraging in de versterkingsopgave, wachten mensen af met het nemen van duurzame maatregelen. Ze willen bijv. niet isoleren omdat het nog onduidelijk is wat er met hun huis gaat gebeuren. De koppelkansen tussen de versterkingsopgave en verduurzaming blijft uit. Hierdoor komt een aantal projecten, vooral gericht op besparing, niet van de grond.

Wat hebben lokale initiatieven nodig om verder te ontwikkelen?

Doorontwikkeling

Financiering

- De initiatieven hebben het meeste behoefte aan financiering. Heel specifiek een mogelijkheid om goedkoop geld te lenen, financiering voor onderzoek, warmtenet, energieadviseur, technische bestuurskundige, inhuren van professionals en voor publiciteit.
- Daarnaast willen initiatieven duidelijkheid en zekerheid over geld.

Extra mankracht

- Initiatieven zouden graag willen dat er meer mensen betrokken zijn bij het initiatief, in zowel het bestuur als in de ondersteuning.
- Daarnaast zouden de initiatieven graag iemand in willen huren voor professionele ondersteuning bij grote projecten. De initiatieven geven aan dat het opzetten van projecten te veel werk is voor vrijwilligers.

Doorontwikkeling

Kennis

- Extra kennis binnen het initiatief welkom. Verschillende soorten kennis worden genoemd:
 - Informatie over de RES
 - Communicatie naar leden en toekomstige leden (hoe activeer je bewoners?).
 - Ontwikkelen van een website.
 - Warmtevraag.
 - Opslag van energie.
 - Informatie over een warmtepomp.
 - Mogelijkheden om energie te besparen.

Doorontwikkeling

Ondersteuning van de overheid

- De overheid kan de initiatieven op verschillende manieren ondersteunen.
 - De initiatieven zouden graag ruimte willen krijgen om zich te kunnen ontwikkelen (beleid staat toe dat initiatieven zich ontwikkelen).
 - De initiatieven zouden graag steun krijgen van de overheid, dat de overheid het initiatief support.
 - Daarnaast willen de initiatieven graag informatie over het beleid. En moet de overheid zich realiseren dat beleid belemmerend of bevorderend kan zijn voor lokale initiatieven.

Welke uitdagingen zien de lokale initiatieven
voor de toekomst?

Uitdagingen

Betrokkenheid bewoners

- Het is een uitdaging om meer mensen uit de omgeving te betrekken bij het lokale initiatief. Hoe krijg je de mensen mee in de energietransitie? Bijv. mensen met een smalle beurs.

Techniek

- Deze uitdaging heeft te maken met de opslag van energie en het warmtevraagstuk (Hoe komen we van het aardgas af?). Daarnaast wordt ook de isolatie van oude woningen genoemd en de PCR.

Uitdagingen

Bestuur initiatief

- Het is een uitdaging om het bestuur bestendig te maken, zodat wanneer iemand uitvalt hij/zij vervangen kan worden en de kennis geborgd blijft.
- Initiatiefnemers geven aan dat ze veel tijd kwijt zijn aan het initiatief en in sommige gevallen hebben ze een betaalde baan naast het initiatief.
- Initiatiefnemers maken zich zorgen hoe lang ze het vol gaan houden vanwege leeftijd en gezondheid.
- Het is lastig om jonge mensen bij het initiatief te betrekken.
- Er blijven op dit moment dingen/taken liggen vanwege te weinig mankracht en beschikbare tijd.

Uitdagingen

Professionaliseren

- Een uitdaging volgens de initiatiefnemers is het professionaliseren van het initiatief zonder het lokale karakter te verliezen. Initiatieven willen graag opschalen, maar daarmee lopen ze risico op het verlies van bijvoorbeeld lokale identiteit, lokale eigenaarschap en lokale herkenbaarheid.
- Uitdagingen hierbij zijn het financieel sterker worden, voor 50% lokaal eigenaar zijn van het project en het kunnen uitvoeren van de grote hernieuwbare opwekprojecten.

Herindeling van de gemeenten

- Een uitdaging is de herindeling van de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum. De drie gemeenten hebben een gezamenlijke visie opgesteld. De initiatieven maken zich zorgen, omdat het nieuwe beleid als belemmerend wordt gezien, terwijl het beleid van de huidige gemeente ondersteunend is.

Uitdagingen

Overheid

- Hoe kan de overheid worden overtuigd dat dit de beste manier is om de energietransitie in te vullen? Provincie zou windmolens moeten toestaan in hun beleid. Een uitdaging is dat de voorwaarden van de overheid voor een langere termijn worden geborgen. Het is belangrijk dat het beleid en de voorwaarden niet veranderen, waardoor het project wordt belemmerd.

Hoe ziet het verloop van het initiatief eruit?

Tijdlijn

Duur opzetten project

- De duur van het opzetten van projecten wordt als lang ervaren.
- De lokale initiatieven zijn afhankelijk van andere partijen, zoals bewoners, de gemeente of dakeigenaren. Voorbeeld: het duurde lang voordat een gemeente een besluit had genomen over een project, er waren verkiezingen in de gemeente en het duurde langer vanwege de herindeling. Vanwege de afhankelijkheid van andere partijen, hebben lokale initiatieven de tijd niet zelf in de hand.
- Het opzetten van een project levert vertraging op vanwege het probleem met de netwerkcapaciteit.

Tijdlijn

Moeilijke momenten

- Na moeilijke momenten wordt er bij een aantal initiatieven een afweging gemaakt of het initiatief door wordt gezet of dat de initiatiefnemers gaan stoppen met het initiatief. In een aantal gevallen komt het initiatief een tijdje op een lager pitje te staan vanwege de moeilijke momenten.

Tijdlijn

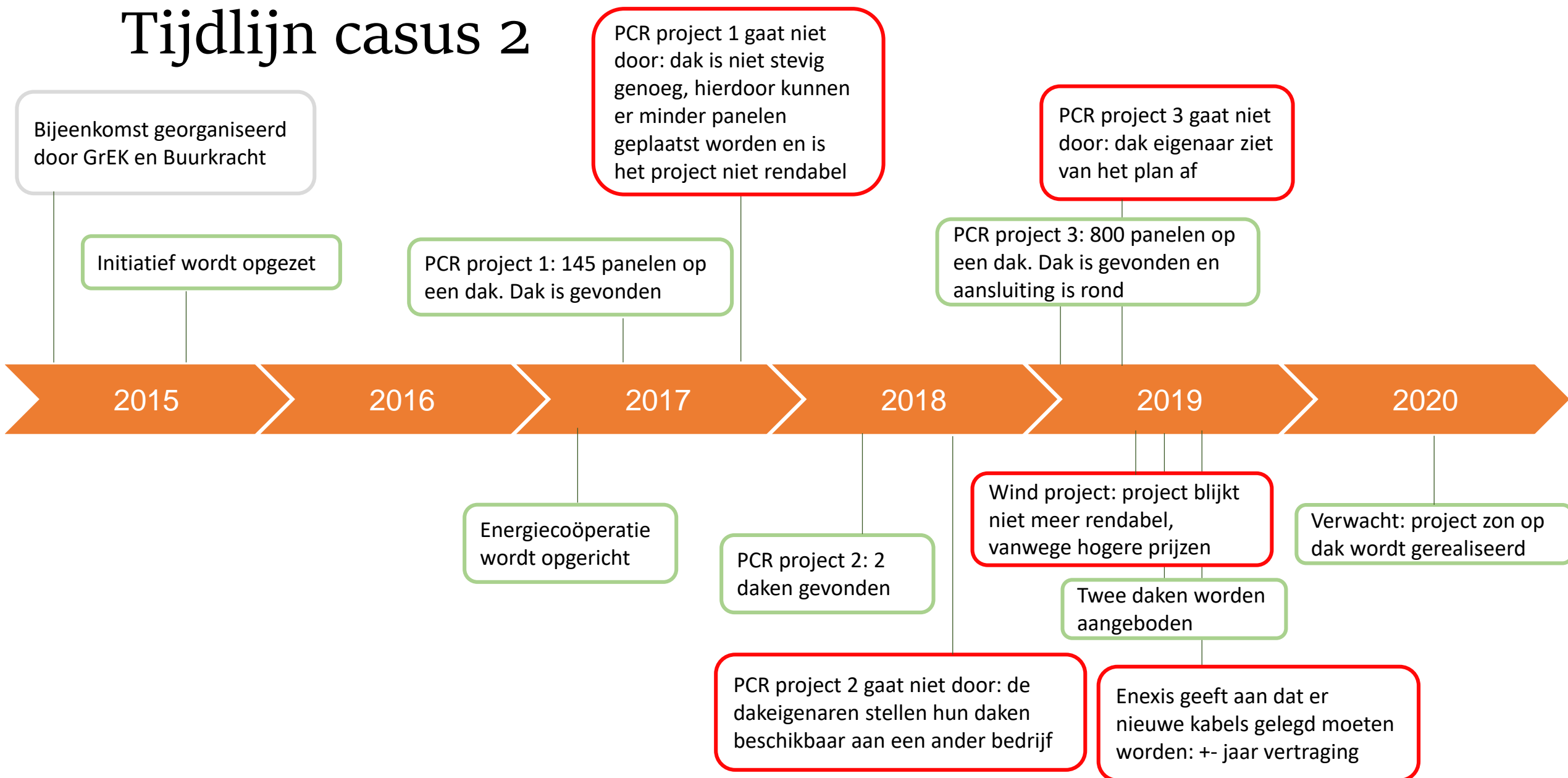
Tijdsinvestering

- De tijdsinvestering van de initiatiefnemers verandert gedurende de tijd. Bijvoorbeeld het voorbereiden van een bijeenkomst of het opzetten van een project kost veel tijd. Op dit soort momenten investeren initiatiefnemers veel tijd, maar bijvoorbeeld in periodes als de zomervakantie investeren ze minder tijd.
- De projecten zouden sneller kunnen gaan, wanneer de initiatiefnemers meer tijd hadden voor het initiatief.
- Sommige projecten blijven liggen, omdat er te weinig tijd beschikbaar is. Dit kan komen doordat er te weinig initiatiefnemers zijn of doordat initiatiefnemers overdag aan het werk zijn, waardoor ze alleen in de avonden en weekenden beschikbaar zijn voor het initiatief.
- De initiatieven doen wat ze kunnen binnen de tijd die ze hebben.
- Initiatieven vinden het teleurstellend wanneer er veel tijd wordt geïnvesteerd in het initiatief, zonder het gewenste resultaat. Bijvoorbeeld wanneer een project na een jaar niet door blijkt te kunnen gaan of wanneer er weinig deelname van bewoners is.

Tijdlijn casus 1

Tijdlijn casus 2

Tijdlijn casus 3

Op welke manier betrekken lokale initiatieven bewoners uit de omgeving bij het initiatief?

Betrokkenheid bewoners

- Alle initiatieven betrekken bewoners uit de omgeving bij het lokale initiatief. Dit gebeurt op verschillende manieren:
 - Bewoners kunnen lid/klant worden van de energiecoöperatie.
 - Bewoners kunnen deelnemen aan een project waarin hernieuwbare energie wordt opgewekt.
 - Bewoners kunnen deelnemen aan besparingsacties.

Betrokkenheid bewoners

Doelgroep

- De meeste initiatieven hebben als doelgroep: alle bewoners van een bepaalde dorp/wijk en eventueel aansluitende dorpen.
- Andere doelgroepen waren:
 - Bewoners met een lage SES.
 - Bewoners die geen zonnepanelen op hun eigen dak kunnen plaatsen.
 - Voorlopers op het gebied van de energietransitie.

Betrokkenheid bewoners

Aantal leden

- Het aantal leden/klanten verschilt per energiecoöperatie: van 5 leden tot 1400 leden. De meeste coöperaties hebben tussen de 20 en 80 leden.
- Er wordt wisselend naar dit aantal gekeken:
 - Initiatieven zijn tevreden met elk lid van de energiecoöperatie
 - Maar wanneer het aantal wordt vergeleken met het aantal huishoudens in de omgeving, dan vinden de initiatieven dat het aantal deelnemers tegenvalt.
 - De verwachtingen van het aantal deelnemers was hoger dan de daadwerkelijke deelname.
- Een groot deel van de doelgroep 'alle bewoners' wordt niet bereikt.

Betrokkenheid bewoners

Welke groepen worden niet bereikt?

- Een aantal initiatieven heeft geen duidelijk beeld van welke groepen niet bereikt worden door het initiatief.
- Andere initiatiefnemers geven aan dat de volgende doelgroepen lastig te bereiken zijn:
 - **Huurders:** de woningbouwcorporatie heeft een eigen duurzaamheidsprogramma.
 - **Jongere mensen:** ze hebben andere prioriteiten.
 - **Oudere mensen:** ‘het zal mijn tijd wel duren’.
 - **Mensen met een lager inkomen.**

Betrokkenheid bewoners

Waar lopen initiatieven tegenaan?

- Het werven van deelnemers wordt als een moeilijk moment gezien binnen het initiatief.
- Deelnemers werven voor een hernieuwbaar opwekproject duurt langer dan verwacht of er is minder animo dan verwacht.
- Mensen uit de omgeving zijn terughoudend om deel te nemen aan het initiatief. Ze durven niet of vinden het te mooi om waar te zijn.
- Mensen hebben zelf al zonnepanelen aangeschaft, bijvoorbeeld via de subsidie Waardevermeerdering mijnbouwschade.
- Bewoners geven aan in een intentieverklaring dat ze mee willen doen, maar zien daar na een tijdje toch weer van af. In sommige gevallen, omdat ze al zelf zonnepanelen hebben aangeschaft in de tussentijd.
- Initiatiefnemers hebben te weinig tijd om deelnemers te gaan werven.

Wat verwachten lokale energie initiatieven van de
Regionale Energiestrategie (RES)?
Welke rol zouden ze willen hebben binnen de RES?

Verwachtingen van de RES

Bekendheid

- Het merendeel van de initiatieven is bekend met de RES. Een aantal initiatieven geeft aan er nog niet van gehoord te hebben of heeft er wel van gehoord maar kent de inhoud niet.

Rol van de lokale overheid

- De initiatieven vinden het een taak van de lokale overheid om plannen en beleid te maken over de energietransitie.
- Ze vinden het belangrijk dat de gemeente het uitvoert, omdat zij verantwoordelijk zijn voor de energietransitie.
- Het is belangrijk dat er plannen worden gemaakt voor de energietransitie.

Verwachtingen van de RES

Uitdagingen

- Een aantal initiatieven is wat terughoudend ten opzichte van de RES. Initiatieven zijn sceptisch of het wel gaat lukken om de plannen te realiseren.
- Er kunnen wel plannen gemaakt worden, maar het is een uitdaging om bewoners mee te krijgen in de energietransitie.
- De initiatieven vinden het belangrijk dat de provincie gaat profiteren van het opwekken van hernieuwbare energie. Ze vinden het goed dat de provincie ambitieus is, maar ze vinden het belangrijk dat de provincie er zelf van profiteert.

RES: Rol van de lokale initiatieven

Meedenken over de RES

- Een aantal initiatieven zou graag mee willen denken over het opstellen van de RES. Initiatieven vinden het belangrijk dat hun mening wordt meegenomen in de RES.
- De GrEK wordt genoemd als aangewezen partij om zich te bemoeien met het opstellen van de RES

RES: Rol van de lokale initiatieven

Beperkte rol

Het merendeel van de initiatiefnemers vindt dat ze **een beperkte rol** hebben binnen het opstellen van de RES:

- De RES wordt gezien als een taak van de lokale overheid.
- “We hebben te weinig invloed: de verhouding tussen wat wij als lokaal initiatief opwekken en wat er opgewekt moet worden ligt ver uit elkaar.”
- Initiatiefnemers hebben te weinig tijd om mee te denken en willen graag dingen uitvoeren in plaats van meepraten.
- Initiatiefnemers vinden zich te oud om mee te praten; de plannen van de RES overstijgen hun levensverwachting.

RES: Rol van de lokale initiatieven

Rol van lokale initiatieven

Hoewel de lokale initiatieven hun rol in het opstellen van de RES beperkt vinden, hopen ze wel dat ze een rol krijgen in de uitvoering van de plannen:

- Lokale initiatieven hopen dat ze worden ondersteund en dat het mogelijk wordt gemaakt dat ze projecten kunnen uitvoeren (bijvoorbeeld dat er een aantal plekken worden toegewezen waar lokale initiatieven projecten mogen uitvoeren).
- Lokale initiatieven hopen dat ze een rol kunnen spelen in het 50% lokaal eigendom.
- Er is veel kennis en ervaring beschikbaar over de energietransitie en het opzetten van hernieuwbare opwekprojecten binnen de lokale initiatieven, hier kan de gemeente gebruik van maken.

Discussiepunten

Ondersteunende partijen

- Sociaal netwerk analyse: is het wenselijk dat er zo veel verschillende partijen betrokken zijn bij lokale energie initiatieven? Welke partijen zouden er betrokken moeten zijn?
 - Waar kunnen LEI de juiste informatie vinden?
 - Onduidelijk profiel van de ondersteunende organisatie (doelstelling, belangen of mogelijke ondersteuning)
 - Overbelasting (aantal georganiseerde bijeenkomsten)

Discussiepunten

Rol en verwachtingen

- Welke rol zouden de LEI moeten spelen in de energietransitie?
- Welke verantwoordelijkheid kunnen de LEI aan?
- Wat kun je verwachten van LEI?
- Opschalingsvraagstuk versus lokale identiteit.

Discussiepunten

Representativiteit en betrokkenheid bewoners

- Sociaal netwerkanalyse voor initiatieven: Welke doelgroep wordt wel bereikt? Wordt iedereen uit die doelgroep bereikt? Welke doelgroepen zijn er in het dorp/de wijk te onderscheiden? Wie vertegenwoordigt deze groepen?
- Sociaal netwerkanalyse voor gemeente: Wie vertegenwoordigen de LEI? Vertegenwoordigen ze iedereen? Wie vertegenwoordigen de bewoners die niet bereikt worden?

Groningse Lokale Energietransitie

Lynette Germes & Carina Wiekens

Lectoraat Communication, Behaviour & the Sustainable Society

EnTranCe: Centre of Expertise Energy

Hanzehogeschool Groningen

l.a.m.h.germes@pl.hanze.nl